

Чуранчы-Нерюнгри кенүл
тустууга тааарыстыы
көрсүтүүлэрэ

Сотуртаартаа Нервонгийн
буулбугынхаа боксаа табаа-
рыгтай көрсүүлгээ бийши уу-
латтарбыг 9:1 ахсаанын хот-
горбуудара Онон реванш цыар,
бэйбэй бастагы нүгэмэрдэх
көрүмзүтүгөр хотор барабыт-
уухан эгэ Оятуг да буолыа.

Күрөстөмнн 7 айааһынча буулуохтаара. Итэҥэт утары лаһааччыларбыт биир ай аһынча тустууктара суох буолан быһа хотторууну сурунулар. Ыалдьааччылар уруйда рын-айхалдарын ортотутар Чурагыт бөрөстөрө биир-биир утарылаһааччыларын хотуталаан истикэр 55 кг Россия спордун маастара Алексей Коркин маастарга кандидат Дмитрий Варламовы икки түһүмэххэ очконан, Россия спордун маастара Дьулус Басов спорт маастарыгар кандидат Николай Кузьмины ыраастык, 66 кг Россия спордун маастара Егор Пожмарев маастарга кандидат Эдуард Тимофеевы икки түһүмэххэ очконан, 74 кг Россия спордун маастара Пагтелейион Наумов маастарга кандидат Василий Турпины икки түһүмэххэ очконан, 84 кг тустуу икки көрүнэр спорт маастара Роберт Сидоров маастарга кандидат Георгий Окозовы икки түһүмэххэ очконан кыйгалаатылар. Ыалдьыттарытыттан ыраахан айааһынча тустубут Россия спордун маастара, Дальнай Восток чемпиона Владимир Колосинец (билииллээх бөрө Евгений Коломинец убайа) билини бастакы разрядтаах бөрөспүтүн Константин Захаровы кыйада. Оюн көрсүһүү 6:1 Чурагыт тустууктарыт кыйаһыларынан түмүктэһинэ.

Курэхтогийн 75 кг дээрий уонна бигтон үеһээ ыһааһыншаахтарга ыгытһынна Манна финалга Үөһээ Бүлүүтэн төртүтээх хансарай маастара, Чурапчы күтүөгэ Рустам Прокопьев уонна Верхоянскый оройуонуттан төртүтээх Роберт Сидоров күөн көрүстүлэр. Кыһаһыһаарһан Роберт Сидоров тарыста. Оттон 76-тан үөһээ ыһааһыншаахтарга финалга Владимир Колосиниһе утары Азербайджантан кэлэн бигиачи инстинтуһутар үөрөнө сыдытар Сисат Исаяев тарыста. Бэрт өр хайалара да иншлэриачи бигэр-

С.Исаев, В. Коломиец

бөгжэ мадыктастылар.
Мунутуур кыайылыаары
быһаарар хапсыһыы 10
мунутуу тохтобула суох ыы-
тышлар. Көлөн джон ыалдыш-
пыт сылайа быһылыттыбыста
билиэн барда. Ону туһанан Сма-
сат киһитин байэтин ый-
ааһынынан туһанан охторон
мунутуур кыайылыаарынан
буолла. Кыайылыаахтар анал
бирникторунэи наһараадалан-
нылар.

сырхайнаарыгтан саралана. Дээ, маана буудла, этэргэ дээрн "юр-нар". Баягча элбэх кишин, айдааны көрбөтөх-билбөтөх огустарыгт бараксатар инни-лэринин барартан этиржэс акка-астанан турунан кабыстилар, ээ сырсыахтара дуо?! Онуоха нэһиликтэтэрин аатын көмүскэ-лччилэр, биригэс ылын барала-хтар күргүмүгүн сүүрэн юм-рэн биш сибилитин "халлаанга-тиийэ хайаабыт" калалоруу

Ыараханы татары

Одустар күөн көрсүүлэрэ

Бийл бу күрэх санга килдэ-
риллэбита. Дьон-сэргэ сонун
күрэхтэһини көрөөрү сэргэх-
сийи үөскэтэ. Ол эрэри хара
бастакыттан сончо табыаһа су-
ох быһыы-майы үөскэтэ. Үс
эрэ оёу кытыына. Итинтэн би-
ирдестэрэ утарылаһааччыла-
рыттан лаппа улахан, ол эрэри
кэлин атыар долодоттоһуу эбэ-

Окустары билиминеркии сорого аvara ухун, сорого алыс кылгас буолла. Ухуон саха огухун минээр минтэ, калунэр көлө быһыгыттан үрдүктүк сыаналаатылар. Кураэхтеий

ким маанынан, ким таларынан
сыншпач, кырбаан кыргач бар-
дылар, кэннигэр түһэн иһин
дизик үтүгүлэр, сизгэр быатыгар
түсүһэн состулар, мунууларын
сүөр сымтылар. Ыараханы со-
сторууга бу эмиз катыланна.
Сүөргү көстүр. Неркюргиттан
сыдыр ылдыгьтарбыт туох
дизилэр буолла?

Инвиктигын мангын курарг
тэрийэр буоллахха эрдэттэн
дьарыгтаан кыллэриэхко, биир
эрэктин (эбэһээччи, сизээччи)
баар буоларын олуктуохха.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Ойуохай, олонхо-тойук,
саха тугаһын күрэхтэрэ

Бууһааххаа сааһаһытхыг күүрдөрүг, кудлтурабытхыг сырдатар, талааннаах өрдөргө, ыччаттарга дьэ кэргэнтэ сүлүс бизэрэ бэртэххэй күүрэхтэр ыһтылыннылар. Ол курдук, оһуохай күүрө түмүүлээхтис ааста. Бу күүрэх ыһаах бастыкы күнүгэр татаа хойулаа дүөргү буолан ааста. Иккис күнүгэр кэин түһүлүгү кыһыһылаахтары наһараадалаһын буолда. Бу тыһааһыһаах күүрэх кэинигээн "Дархан этээччи" анал зат А.П.Оголев аатын музикальнай оскуола фольклора преподавателигэр Алена Алексеевна Шинигинага тигиста.

М.Ширяева олонхо-тойук кыайымына

Маньы тэҥэ бу күн сарсыарда балаһыҥа олонхотойутун толороччулар күөн көрүстүлэр. Күрэх балаһан иһигэр ыгытылына. Бу күрэх түмүгүнэн М.И. Ширяева - бастакы, А. Захаров - иккис, С.В. Михайлов - үһүс буоллулар. Манна кылтааччылар олонхону ис-инииттэн үөрэтэн, истээччилэр угуулар быһа таһнан-симээнэн, кыракий спектакль курду ойторбуттар. Маньы көрөн-истэн киһи, кырдьык даҕаны, сахабын, төрүспүн өйдүүбүн, билэбин диэн түмүккэ кэлэр. Маньы таһынан бастакы күн орто түһүлгө сахана таһаһын көрүүтэ буолла. Бу күрэххэ дьоммут саха таһаһын уларытан, аныгытыы, традиционнай, уран илиилэринэн айан симээн, дыон-сэргэ дьүүлүгөр таһаарбыттара юниһа үөрдөр. Миһ манна Хайтахсытан сылдыар Филипповтар дыз көргөттэрин билиэтин көрдүм. Киһилэр бу күрэххэ бастакыларын кытталар эбит. Бу конкурс туһунан истэн, анаан-минээн, 4 ордурун илдэз калбиһтэр. Бу ыһаахха Филипповтар көхтөөх кыттымны ыһдылар, уонна инникигин да маньык кыттан, ситтиһилээнэн иһиэхтэре дизен эрэнэбин. Бу күрэх түмүгүнэн гран-при 8000 суумалаах сертификаты Чурапчыттан сылдыар Зоболовскайдар дыз көргөн ыһылылар. Маньы таһынан номинациялар ананыһтар "Сахана төрүт таһаһа" - Любовь Захарова, "Аныгытыы сахалы танас" - Анфиса Ефремова, "Аныгытыы ортантаһа" - Викса уонна Слава Ивановтар, "Дыз көргөн сахалыы таһаһа" - Муугдайтан Дьылжоскайдар буолуодулар. Бу күрэх иннинэ орто түһүлгө кыракий концерт буолан ааста. Ырыаһыттар, үнтүүһүттөр кэлэн түһүлгөнү көргөһииһтэра. Манна Елена Слепцова аныгы музыкара коммуһуан дуһууодаллаата. Истибит киһи биһини төрүт инструменнмыт инниисилээһин, аныгы олоххо дьуоралээһин өйдүүр. Ойтон Евгения Старостина "Умирающая лебедь" балеттан быһа тардыһыны үптүүлээн көрдөрдө. Бу курдук талааннаах адэрымчыты көрөн киһи сүөгизэ көтөүллээр, үөхсөр.

Онон күрөхтөр сүрдээх тэрээниинизоктик, түмсүүлөхтөн ыыттылынчылар. Мазнык сөлтөн сүд бу күрөхтөр ыыттылаан, өссө элбөх киһи интэриэһин тартан истинэр дьон эрөөнүт Кытаааччыларга инниэктин да үрдүк сөлтөннэлэри бастарбын.

Туйаара ПОСТНИКОВА.

ПРОГНОЗ ПОГОДЫ с 25 ИЮНЯ по 30 ИЮНЯ

	пн 25 июля		вторник 26 июля				среда 27 июля				четверг 28 июля				пятница 29 июля				суббота 30 июля				
Максимум, град.	18.00	22.00	04.00	13.00	16.00	22.00	04.00	13.00	16.00	22.00	04.00	13.00	16.00	22.00	04.00	10.00	16.00	22.00	04.00	10.00	16.00	22.00	
Облачность, %	 	 	 	 			 	 			 	 		 									
Осадки, мм											 	 		 									
Температура, °C	+24	+20	+14	+18	+22	+10	+13	+22	+27	+23	+19	+22	+27	+25	+17	+23	+28	+21	+17	+17	+23	+20	
Давление, мм	743	744	743	743	741	741	740	743	736	738	736	736	734	736	735	735	733	734	735	737	736	738	
Влажность, %	26	30	70	68	42	61	90	46	38	61	90	75	41	67	62	53	43	76	67	62	45	72	
Ветер, м/сек	2	4	3	3	4	2	3	4	4	3	2	5	3	2	1	2	0	3	4	4	3	1	
	Н	В	В	В	Ю-В	В	В	В	Ю-В	Ю-В	Ю-В	Ю-В	В	Ю-В	З	С	Ю-В	Ю-В	Ю-В	Ю-В	С	В	
Сонная пора / время сна	03:21	23:04	03:22	23:04			03:23	23:05			03:24	23:00			03:25	23:10			03:26	23:01			
Пик активности / время пика	13:55	23:58	12:23				13:54	00:00			15:27	00:13			17:02	00:30			18:36	00:40			
Лунный свет																							
Лунный свет																							

АБЫЙАХ АТТААХ, ЭЛБЭХ БИРИИСТЭЭХ АТ СҮҮРДҮҮТЭ

Быйыл улуусугт улуу учуунай Г. П. Башарин 100 сааһыгар атаммыт абыйаар ат сүүрдүүтэ бос быйыл 20 күнүтэр Одьулуунга Моволтой иннодромугар ыгытылыһа.

Туа эгэххэ Быйылгы сүүрдүүтэ 15 ара ат 5 дистанцияга күрэхтэстэ. Тааттаттан 3 ат кэлэри туран, аахсыллар биричинэнэн (босхо барбыт атырдарара "туган") кыайан кэлбэтэхтэр. Сүүрдүү абыйаарынан биридди дистанцияларынан суруйдааха түмүктөр манньк буоллулар.

800 м. Комментарт, 2 саастаах, хара дьуһуннээх "Уокүйэ" бааһынай хаһайыстыба (К. С. Макаров) уола Н. К. Макаров чааһынай тыйа. Быйырыл күһүн согурууттан атылаһылыбыт. Быйытаһаа мааны Кинитээр үрдүк унуохтаах.

Герб-Блейзер, 2 саастаах, кугас (Траблэйзер-госпожа) Сыланга төрөөбүт В. Д. Макаров тыйа.

Укууу соччо тахсыбата. Комментарт кыайарыгар

саарааччы суоһун тэнэ. Ол да курдук буолла. 54,38 сек кэлэн холкутук баастаан, 100 тый. солк. хаһайыныгар тэбөн биэрдэ. Киниттэн Герб-Блейзер сөкүүндө курдугунаан хаалла.

800 м. Чаран уонна **Балэх** диэн Одьулуун В. В. Тоскин чааһынай сонобосторуттан Чаранга инники кэллэ. Кордөрүүтэ - 1,01,95 мүн.

1000 м. Виктория - 3 саастаах, кугас "Чаран" ХЭУО (сал. Д. Н. Поисеев) согурууттан адалыт ата, Акинфеев - 6 саастаах, тураас, Уус-Алдан Суоттутун сүүрүтэ уонна **Кимизлчээн** - 4 саастаах, кугас, Сылан В. Д. Макаров ата сүүрдүлэр. Балдыааччы үксэ Викторияна кыайыа

дэбигтэра төтөрү буолан тахыста. Акинфеев 1,04,47 мүн. кэлэн баастаан 100 тый солк. Викторияна бөрт кыраан хаалан (1,8,53 мүн) убаһаны. Кимизлчээн 1,8,53 мүн. ЖК-телевизоры хаһайыттарылар тигиһиннэрдилэр.

1600 м. "Жигули" массына оонньонно. Ону Лан-

хатыгы боруода 4 ат: **Кулунчээн** (Сылан, А. И. Протодьяконов), **Ботос** (Одьулуун, В. В. Тоскин), **Саһарға** (Мугудай, С. Макаров) уонна **Нээтэлэк** диэн Хоптор аттара сүүрдүлэр. Куулунчээн тулуната, Ботос иккис, Саһарға эрги-

ир анарыттан ордугунаан хаалан үһүс миэстэ буоланнар туһааннааһынан 50, 30, 10 тый. солк. харчыны хаһайыттарыгар тиксэрдилэр.

Бу ыгытылыбыт сүүрдүүтэн туох түмүгү оңоруохха собуй? Күрэхтэһиһэ абыйах ат кыгытэһиһэ астыга суох. Ол ону-быта 750 тый. солк. бириис оонньонон сүүрбүт аттар бары араас бириистэргэ тигистилэр. Итини таһынан сорохторо спонсордар бөлөхтөрүн туттулар.

Согурууттан элбэх сыанара атылаһылыбыт сүүрүктэригэр таһыгы ордуктара көстөр. Олору бэйэбитигэр төрөөбүт аттары кытары сырыһыннараар соччо тэнэ суох балаһыаньаны үөскэтэр курдук. Улуусугт сүүрүктэрин куоракка аатырбыт тренер С. П. Ядреев эрийэрэ эһиһэ "Манчаары ооньууларын" хамаанданан күрэхтэһиитигэр кыайыһа эрэллэ үөскэтэр.

Иван ПОНОМАРЕВ.

Сэргэх дьаһал

ОЛУК УУРУЛУННА

Исторический наука доктора А.А. Борисов.

Бос быйыл 19 күнүтэр "Айылы" кинигэтэр эһиһэ буолар Боотуруускай улуус 375 сылаах үбүлүйүн чэрчитинэн дьоһун тэрээһин ыгытылыһа. "Боотуруускай улуус төрүттэһиитин уонна сайдыытын историята" диэн республикатаагы научнай-практической конференция профессор Г.П. Башарин төрөөбүтэ 100 сылыгар уонна Россия республика бэлэ сылларыгар олохторда. Кини сүүрү сылыһан эһиһи Боотуруускай улуус үбүлүйүн чэрчитинэн туох-хаһык үлэ ыгытылаахтары уонна улуус историятын быһаарсы буолла.

Эбиэт иһинэ конференция айылыһыта уонна пленарнай чааһа ыгытылыһа. Манна Чурапчы улууһун баһылыта С.И. Яковлев, профессор, медицинскэй наука доктор, академик К.Г. Башарин, Чурапчы улууһун Бочуоттаах гражданина, ытык кырдыаһыт И.М. Павлов, гуманитарнай чинчийилэр институтун сүүрүнүүр научнай үлэһитэ, историческай наука доктор А.А. Борисов, М.К. Аммосов аатынан ХИФУ экспедиция начальнига А.А. Николаев, ХИФУ историческай факультетын деканы солбуйааччы, биер дойдулаахпыт В.В. Лазарев кыгытылыһылылар. Мунуһа В.В. Гуляев салыйан

ыгыта. Урут биер улуус буолан олорбут ыалыһы Амма, Таатта делегациялара санаа атастаһа, ыалдыгыты кэлбиттэре кэпсэтинни сэргэхситтэ.

Бастакынан Ага дойдуга Улуу сэриитин кыгытылааһа И.М. Павлов дакылааттаата. Кини: "Чурапчы улууһа быйыргыттан даһыт бэйэтин историятын үөрэтэн кэлбит улуус буолар. Боотуруускай улуус историческай аатын сүүрүннэн биһиги чурапчылар илдьэ сылдыбыт. Мин билэрбинэн уонна үөрэхтээхтэр этэлэринэн, чурапчылар төрүттэре Улуу Куданса. Кини «Улуу утарыта туруу» кэмигэр олорбута. Ол аата 1500-1503сс. биһиги территориябытынан улуу түгэн буолан аастыта. Ону Улуу Куданса 70-наах киһи этэ. Ону суоттаахха, Улуу Куданса 1433-1440-ча сылаахха төрөөбүт киһи буолар. Дьэ, ол кэмгэ чурапчылар төрөөн-ууһаан барбыттар», - диэн эттэ. Историческай факультеттан В.В. Лазарев "Боотуруускай улуус 18-с үйэ" диэн дакылаатын аахта. Манна кини сүүрүннэн 18-с үйэ кэмнээх баһылыктаан олорбуттары, ол кэмгэ туох түбэлтэлэр, түгэннэр буолбуттарын сырдата. Кини иһинэ А.А. Борисов Боотуруускай улуус төрүттэһиитин туһунан иһитиннэрин олорбута улахан суолтаны ыла. Санатан этэххэ, Андриан Афанасьевич биһиги улууспутугар улахан көмөнү олорбута. Кини Боотуруускай улуус төрүттэһиитин туһунан элбэх ыспыраапкалары хомуйсан, кырдык даһыт, бу эһиһэ Боотуруускай улуус 375 сыла буоларын дакаастаан турар. Ол иһин бу бэлэ даһыт көрсөүрү сылдыабыт. Мантан салгыт А.А. Николаев «Боотуруускай улуус 19-с үйэ», С.И. Яковлев «Чурапчы улууһун 20-с үйэ уонна биһини кэмгэ сайдыыта», К.Г. Башарин «Профессор Г.П. Башарин и формирования имиджа интеллигенции в 21 в.» диэн дакылааттарын биһиһиннэрдилэр.

Бу курдук конференция кыгытылаахтара араас дакылааттары иһэн, санаа атастаһан тарасты-

лар. Ону эһиһи үбүлүйүдүк тэрээһин бэлэмнэһиитигэр олук уурулуһа. Эбиэтэн кыһээ секциянан үлэһити буолла.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

Бу күн иһинэ анарыгар Ишюкентий Иванович Сивцев - Мытылык кинигэтин презентацията буолла. Бу презентацияга 30 киһи - аймактара, ону таһынан кинигэни сэргээччилэр, кинигэ үлэһиттэр, бэйэлэрин кылааттары кыһэлэригэр дьон кыгытылыһа.

Бастатан туран, манна тыл Панкратий Дмитриевич Петровка - кинигэ авторыгар, Мытылык кыгытылыһа күүсүтүгэр бэриллиһэ. Панкратий Дмитриевич кыратык быһа тардан кинигэ ис хоһоонун туһунан кэпсэттэ. Маны таһынан хайдах матырылааһы хомуйбутун, ким күүс-көмө олорбутун бэлиэтэн, махтан ааста. Кини сүүрү махталын Мытылык аймактарыгар тиздэр. Кинилэр күүс-көмө буоланнар кинигэм таһыта диэн бэлиэтир. Маны таһынан бэйэлэрин көрүүлэрин, санааларын Мытылыккы сизэ Остябрина Ивановна Константинова, хос сизэ Зинаида Степановна Иванова уонна аймактара этилэр. Аймактылар бу кинигэ кинилэри мусугт, түмсүүлээх, биер ыал буоларга силбэ биердэ диэн билиһэллэр. Кинилэр мунура суох махталларын Панкратий Дмитриевичтэ тизиртилэр.

Бу кэмэ секциянан үлэлэр буоллулар. Ол курдук, 1-кы секция "Боотуруускай улуус до прихода русских первопроходцев и история освоения заречных улусов русскими первопроходцами" тизмэлээх Ю.С. Толстоухов - улуустаагы история уонна этнография музейин директора, 2-с секция "Боотуруускай улуус в XVIII-XIX и в начале XX века" С.В. Тобохов - үөрэх управлениетын научнай-методическай отделын начальнига, 3-с секция "Революционные события, гражданская война и политика коллективизации на территории улуса" М.В. Дьячковская - 2-с нүөмэрдээх И.М. Павлов аатынан

ЧОО директора, "Великая Отечественная война и история насильственного переселения" Л.П. Илларионова - история учууталларын методическай түмсүүлэрин салыйааччыта, 1-кы нүөмэрдээх С.А. Новгородов аатынан ЧОО история учуутала, "Развитие улуса во второй половине XX века и в современное время" И.С. Соловьева С.К. Макаров аатынан Чурапчытаагы гимназия директорун солбуйааччыта салыйааччылаах ыгытылыһылар. Манна кыттааччылар, уопсайа 46 киһи Дьокуускайтан, Тааттаттан, Аммантан кэлбиттэр. Кинилэр бэйэлэрин үлэлэрин кэпсэтиллэр, дьон дүүлүгэр таһаардылар. Дьүүлүүр субэ кыттааччыларга, үлэлэрин хайдах тупсаран, иһинкэ туту эбөн биэрэллэрин көрдөрөн, субэлээн биэрдилэр. Бу үлэлэри тигэрэ, хомурунуһука кыһэлэргэ быһаарыта таһаардылар. Көрүү түмүгүнэн сорох үлэлэри бэлиэтэн, хайдаан аастылар. Ол курдук, Валентин Старостин Чурапчы улуустаагы гимназиятын 8-с кылааһын үөрөнчөчтэ "Чурапчы улууһун тытын хаһайыстыбатын сайдыытыгар мин төрүттэри үлэлэрэ" диэн дьэ кэргэнин архыбыгыттан, хаартыскаларыттан хомуйан, мунуһа олус диэн сэргээтир, М.М. Макарова "Руководители Чурапчыского улуса" диэн сүрдээх суолталаах, историческай, дьону-сэргэни үөрэтэн, чинчийэн олорбут үлэтин эмэ бэлиэтин көрдүлэр, бу үлэ өссө да ситэриллэр, үөрөтиллэр, актуальнай тизмэ буолар диэн бэлиэтээтилэр.

Конференция бүтүүтүгэр В.В. Гуляев түмүк этиитигэр кэлэр сыла өссө биер конференция ыгытылыһын, онно бу үлэлэр түмүктэнэн, ситэриллэн, анал иһинэн тахсарын биллэрдэ. Василий Васильевич бу күн кыһыт этиилэри, көрүүлэри учуоттаан, улуус историятын үйэтигэр кыһалдыахпыт диэн эттэ. Ону эһиһэ кыттааччылар үлэлэрин өссө чинчийэн, үөрэтэн, дьиринтэн биэриэхтэре диэн эрээнбин.

Туйаара ПОСТНИКОВА.

10ч.00м - Сквер аһыллыгыта
11ч.00м - Россияга история, уллууска культура уонна ду-
хуобунас сылыгар аналаах быыстаппа аһыллыгыта
Оһуохай
12ч.00м - Ыһыах үөрүүлээх түгэни Көмөрт
14ч.00м - Түһүрүгөн аһаайын, эбритэлэр
15ч.00м - Тыл күрээ
16ч.00м - Төрүт өбүлүбүт оонньуулары «Кыаала оон-
уута», Норуот уус-уран айымньытын толоруута кыра, орто
саастаах оҕолорго күрэх. Саха таһаҥа (түһүрүгөн өмүрү-
дүз кэргэн), «Үрүҥүлү хотуна» (түһүрүгөн) Саха быһаҥа.
22ч.00м - Ат сүүрүүтэ, Лотерея.
01ч.00м - Үрүҥ түнү. Кириэс билиэт 200 солк.

